

पुर्णमा International School

Shree Swaminarayan Gurukul, Zundal

Sanskrit

September Month

class-8

नवमःपाठः

सप्तभगिन्यः (सात बहनें)

कठिन शब्दार्थः

- भगिनी - बहन
- चतुर्विंशतिः - चौबीस
- ज्ञातुम - जानने के लिए
- साश्चर्यम - आश्चर्य के साथ
- भगिनीसप्तक - सात बहनें
- स्वायत्तीकृता - अपने अधीन किए गये
- सङ्घटनं - संगठन

शब्दार्थः

- वंशवृक्षनिर्मितानि - बाँस के वृक्षों से बनी हुई
- हस्तशिल्पानाम - हाथ से बनी वस्तुओं की
- स्वलीलाकलाभिः - अपनी क्रिया एवं कलाओं से
- पर्वपरम्पराभिः - पर्वों से
- श्रुतमधुरशब्दः - सुनने में मधुर
- विहितम - विधिपूर्वक किया गया
- प्रतीकात्मकः - साङ्केतिक
- प्राचुर्यम - अधिकता

अभ्यासः

वाचनकार्य

प्र-1 उच्चारणं कुरुत-

सुप्रभातम्	महत्वाधायिनी	पर्वपरम्पराभिः
चतुर्विंशतिः	द्विसप्ततितमे	वंशवृक्षनिर्मितानाम्
सप्तभगिन्यः	प्राकृतिकसम्पद्धिः	वंशोद्योगोऽयम्
गुणगौरवदृष्ट्या	पुष्पस्तबकसदृशानि	अन्ताराष्ट्रियख्यातिम्

प्र-2 प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत -

- (क) अस्माकं देशे कति राज्यानि सन्ति?
उत्तर- अष्टविंशतिः
- (ख) प्राचीनेतिहासे काः स्वाधीनाः आसन्?
उत्तर-सप्तभगिन्यः
- (ग) केषां समवायः 'सप्तभगिन्यः' इति कथ्यते?
उत्तर- सप्तराज्यानाम्।
- (घ) अस्माकं देशे कति केन्द्रशासितप्रदेशाः सन्ति?
उत्तर- सप्त।
- (ङ) सप्तभगिनी प्रदेशे कः उद्योगः सर्वप्रमुखः?
उत्तर- वंशोद्योगः।

प्र-3 पूर्णवाक्येन उत्तराणि लिखत-

- (क) भगिनीसप्तके कानि राज्यानि सन्ति?
उत्तर-भगिनीसप्तके सप्त राज्यानि सन्ति।
- (ख) इमानि राज्यानि सप्तभगिन्यः इति किमर्थं कथ्यन्ते?
उत्तर-सप्तराज्यसमूहत्वात् इमानि राज्यानि सप्तभगिन्यः इति कथ्यन्ते।
- (ग) सप्तभगिनी - प्रदेशे के निवसन्ति?
उत्तर-सप्तभगिनीप्रदेशे गारो - खासी - नगा- मिजोप्रभृतयः बहवः जनजातीयाः निवसन्ति।
- (घ) एतत्प्रादेशिकाः कैः निष्णाताः सन्ति?
उत्तर-एतत्प्रादेशिकाः स्वलीलाकलाभिः निष्णाताः।
- (ङ) वंशवृक्षवस्तूनाम् उपयोग : कुत्र क्रियते?

उत्तर-आवस्त्रभूषणेभ्यः गृहनिर्माणपर्यन्तं प्रायः सर्वत्र वंशवृक्षवस्तूनाम्
उपयोगः क्रियते।

प्र-4 रेखांकितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

(क) वयं स्वदेशस्य राज्यानां विषये ज्ञातुमिच्छामि ।

उत्तर-वयं कस्य राज्यानां विषये ज्ञातुमिच्छामः?

(ख) सप्तभगिन्यः प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीनाः एव दृष्टाः ।

उत्तर-काः प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीनाः एव दृष्टाः?

(ग) प्रदेशेऽस्मिन् हस्तशिल्पानां बाहुल्यं वर्तते ।

उत्तर-प्रदेशेऽस्मिन् केषां बाहुल्यं वर्तते?

(घ) एतानि राज्यानि तु भ्रमणार्थं स्वर्गसदृशानि ।

उत्तर- एतानि राज्यानि भ्रमणार्थं कीदृशानि?

व्याकरण

प्र-5 यथानिर्देशमुत्तरत-

(क) 'महोदये! मे भगिनी कथयति' - अत्र 'मे' इति सर्वनामपदं कस्यै प्रयुक्तम्?

उत्तर-'महोदये! मे भगिनी कथयति' - अत्र 'मे' इति सर्वनामपदं स्वरायै
प्रयुक्तम्।

(ख) समाजिक-सांस्कृतिकपरिदृश्यानां साम्याद् इमानि उक्तोपाधिना प्रथितानि-
अस्मिन् वाक्ये प्रथितानि इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

उत्तर-सामाजिक - सांस्कृतिकपरिदृश्यानां साम्याद् इमानि उक्तोपाधिना
प्रथितानि - अस्मिन् वाक्ये प्रथितानि इति क्रियापदस्य कर्तृपदं भवति 'प्रथनम्'
इति।

(ग) एतेषां राज्यानां पुनः सङ्घटनम् विहितम् - अत्र 'सङ्घटनम्' इति कर्तृपदस्य
क्रियापदं किम्?

उत्तर- एतेषां राज्यानां पुनः सङ्घटनं विहितम् - अत्र 'सङ्घटनम्' इति
कर्तृपदस्य क्रियापदं भवति 'सङ्घटति' इति।

(घ) अत्र वंशवृक्षाणां प्राचुर्यम् विद्यते - अस्मात् वाक्यात् 'अल्पता' इति पदस्य
विपरीतार्थकं पदं चित्वा लिखत?

उत्तर- अत्र वंशवृक्षाणां प्राचुर्यं विद्यते - अस्मिन् वाक्ये 'अल्पता' इति पदस्य विपरीतार्थकं पदं हि 'प्राचुर्यम्' इति।

(ङ) 'क्षेत्रपरिमाणैः इमानि लघूनि वर्तन्ते' - वाक्यात् 'सन्ति' इति क्रियापदस्य समानार्थकपदं चित्वा लिखत?

उत्तर-'क्षेत्रपरिमाणैः इमानि लघूनि वर्तन्ते' - अस्मिन् वाक्ये 'सन्ति' इति क्रियापदस्य समानार्थकं पदं हि 'वर्तते' इति।

प्र-6 (अ) पाठात् चित्वा तद्भवपदानां कृते संस्कृतपदानि लिखत-

	तद्भव - पदानि	संस्कृत - पदानि
यथा	सात	सप्त
(क)	बहिन	भगिनी
(ख)	संगठन	समवाय
(ग)	बाँस	वंश
(घ)	आज	अद्य
(ङ)	खेत	क्षेत्रम्

(आ) भिन्नप्रकृतिकं पदं चिनुत-

- (क) गच्छति, पठति, धावति, अहसत्, क्रीडति।
(ख) छात्रः, सेवकः, शिक्षकः, लेखिका, क्रीडकः।
(ग) पत्रम्, मित्रम्, पुष्पम्, आम्रः, फलम्, शाखा।
(घ) व्याघ्रः, भल्लूकः, गजः, कपोतः, वृषभः, सिंहः।
(ङ) पृथिवी, वसुन्धरा, धरित्री, यानम्, वसुधा।

प्र-7 विशेष्य - विशेषणानाम् उचितं मेलनम् कुरुत -

विशेष्य - पदानि	विशेषण - पदानि
अयम्	प्रदेशः
संस्कृतिविशिष्टायाम्	भारतभूमौ
महत्त्वाधायिनी	संस्कृतिः
प्राचीने	इतिहासे
एकः	समवायः

पुर्णमा International School

Shree Swaminarayan Gurukul, Zundal

Sanskrit

October Month

class-8

दशमःपाठः

नीतिनवनीतम (नीति नवीनतम)

कठिन शब्दार्थः

- अभिवादनशीलस्य - प्रणाम करने के स्वभाववाले
- वृद्धोपसेविनः - बड़ों की सेवा करने वाले के
- निष्कृति - बदला
- आत्मवशम - अपने वश में
- समाचरेत - आचरण करना चाहिए

शब्दार्थः

- यशः - नाम
- शक्य - समर्थ होते हैं
- कुर्यात् - करना चाहिए
- वर्षशतैः - सौ वर्षों में
- समासेन - संक्षेप में
- सत्यपूताम - सत्य से परीक्षा करने

अभ्यासः

साहित्य

प्र-1 अधोलिखितानि प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत-

- (क) नृणां संभवे कौ क्लेशं सहेते? - मातापितरौ
(ख) कीदृशं जलं पिबेत्? - वस्त्रपूतम्
(ग) नीतिनवनीतम् पाठः कस्मात् ग्रन्थात् सङ्कलित? - मनुस्मृतेः
(घ) कीदृशीं वाचं वदेत्? - सत्यपूताम्
(ङ) दुःखं किं भवति? - परवशम्
(च) आत्मवशं किं भवति? - सुखम्
(छ) कीदृशं कर्म समाचरेत्? - मनःपूतम्

प्र-2 अधोलिखितानि प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत-

(क) पाठेऽस्मिन् सुखदुःखयोः किं लक्षणम् उक्तम्?

उत्तर- सर्वं परवशं भवति दुःखम्, आत्मवशं च भवति सुखम्।

(ख) वर्षशतैः अपि कस्य निष्कृतिः कर्तुं न शक्या?

उत्तर- नृणां सम्भवे मातापितरौ यं क्लेशं सहेते न तस्य वर्षशतैः निष्कृतिः शक्या।

(ग) "त्रिषु तुष्टेषु तपः समाप्यते" - वाक्येऽस्मिन् त्रयः के सन्ति?

उत्तर- "त्रिषु तुष्टेषु तपः समाप्यते" - वाक्येऽस्मिन् त्रयः भवन्ति माता, पिता, आचार्यश्चेति।

(घ) अस्माभिः कीदृशं कर्म कर्तव्यम्?

उत्तर- अस्माभिः तादृशमेव कर्म करणीयं येन अस्माकम् अन्तरात्मनः परितोषः स्यात्।

(ङ) अभिवादनशीलस्य कानि व

उत्तर- अभिवादनशीलस्य आयुः विद्या यशः बलं चेति चत्वारि वर्धन्ते।

(च) सर्वदा केषां प्रियं कुर्यात्?

उत्तर- सर्वदा पितरोः आचार्यस्य च प्रियं कुर्यात्।

प्र-3 स्थूलपदान्यवलम्बय प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

(क) वृद्धोपसेविनः आयुर्विद्या यशो बलं न वर्धन्ते।

उत्तर- कस्य आयुर्विद्या यशो बलं न वर्धन्ते?

(ख) मनुष्यः सत्यपूतां वाचं वदेत्।

उत्तर- मनुष्य कीदृशीम वाचं वदेत?

(ग) त्रिषु तुष्टेषु सर्वं तपः समाप्यते?

उत्तर- त्रिषु तुष्टेषु किं समाप्यते?

(घ) मातापितरौ नृणां सम्भवे भाषया क्लेशं सहेते।

उत्तर- कौ नृणां सम्भवे भाषया क्लेशं सहेते?

(ङ) तयोः नित्यं प्रियं कुर्यात्।

उत्तर- तयोः नित्यं किं कुर्यात्?

प्र-4 संस्कृतभाषयां वाक्यप्रयोगं कुरुत-

(क) विद्या - विद्याविहीनः पशुभिः समानः।

(ख) तपः - ग्रामं निकषा तपश्चरति तापसः।

(ग) समाचरेत् - नित्यं गुरुसेवां समाचरेत्।

(घ) परितोषः - सन्ततेः सार्थकतायां पित्रोः सन्तोषः सञ्जायते।

(ङ) नित्यम् - पठामि संस्कृतं नित्यम्।

प्र-5 शुद्धवाक्यानां समक्षम् आम् अशुद्धवाक्यानां समक्षं च नैव इति लिखत-

(क) अभिवादनशीलस्य किमपि न वर्धते।

(क) न

(ख) मातापितरौ नृणां सम्भवे कष्टं सहेते।

(ख) आम्

(ग) आत्मवशं तु सर्वमेव दुःखमस्ति।

(ग) न.

(घ) येन पितरौ आचार्यः च सन्तुष्टाः तस्य सर्वं तपः समाप्यते।

(घ) आम्

(ङ) मनुष्यः सदैव मनः पूतं समाचरेत्।

(ङ) आम्

(च) मनुष्यः सदैव तदेव कर्म कुर्यात् येनान्तरात्मा तुष्यते।

(च) आम्

प्र-5 समुचितपदेन रिक्तस्थानानि पूर्यत-

(क) मातापित्रेः तपसः निष्कृतिः ..... कर्तुमशक्या। (दशवर्षैरपि/षष्टिः वर्षैरपि/वर्षशतैरपि)।

(ख) नित्यं वृद्धोपसेविनः ..... वर्धन्ते (चत्वारि/पञ्च/षट्)।

(ग) त्रिषु तुष्टेषु ..... सर्वं समाप्यते (जपः/तप/कर्म)।

(घ) एतत् विद्यात् ..... लक्षणं सुखदुःपयोः।

(शरीरेण!समासेन/विस्तारेण)

- (ड) दृष्टिपूतम् न्यसेत् .....। (हस्तम्/पादम्/मुखम्)
(च) मनुष्यः मातापित्रोः आचार्यस्य च सर्वदा ..... कुर्यात्।
(प्रियम्/अप्रियम्/अकार्यम्)

प्र-6 मञ्जूषातः चित्वा उचिताव्ययेन वाक्यपूर्तिं कुरुत-

तावत् अपि एव यथा नित्यं यादृशम्

- (क) तयोः नित्यम् प्रियं कुर्यात्।
(ख) यादृशम् कर्म करिष्यसि। तादृशं फलं प्राप्स्यसि।
(ग) वर्षशतैः अपि निष्कृतिः न कर्तुं शक्या।
(घ) तेषु एव त्रिषु तुष्टेषु तपः समाप्यते।
(ङ) यथा राजा तथा प्रजा
(च) यावत् सफलः न भवति तावत् परिश्रमं कुरु।

पु.ना

एकादशःपाठः

सावित्री बाई फूले

कठिन शब्दार्थः

- सविनोदम - हँसी मजाक के साथ
- नामधेया - नाम वाली
- ख्रिस्ताबदे - ईस्वीय वर्ष में
- अध्यनाभिलाषा - पढ़ने की इच्छा
- जलोदधरम - पानी निकालने को

शब्दार्थः

- स्वकीयम - अपना
- यतोहि - क्योंकि
- अश्रान्तम - बिना थके हुए
- दुर्भिक्षकाले - अकाल के दिनों में
- प्रतिबन्धक - रोकने वाला
- अवदानम - योगदान

अभ्यासः

साहित्य

प्र-1 एकपदेन उत्तरत-

(क) कीदृशीनां कुरीतीनां सावित्री मुखरं विरोधम् अकरोत्?

उत्तर- सामाजिककुरीतीनाम्

(ख) के कृपात् जलोद्धरणम् अवारयन्?

उत्तर- शीर्णवस्त्रावृताः निम्नजातीयाः नार्यः

(ग) का स्वदृढनिश्चयात् न विचलति?

उत्तर- सावित्रीवाई

(घ) विधवानां शिरोमुण्डनस्य निराकरणाय सा कैः मिलिता?

उत्तर- नापितैः

(ङ) सा कासां कृते प्रदेशस्य प्रथमं विद्यालयम् आरभत?

उत्तर- बालिकानाम्

प्र-2 पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(क) किं किं सहमाना सावित्रीबाई स्वदृढनिश्चयात् न विचलति?

उत्तर- सामाजिकात्याचारं सहमानापि सावित्रीबाई स्वदृढनिश्चयात् न विचलति।

(ख) सावित्रीबाईफुलेमहोदयायाः पित्रोः नाम किमासीत्?

उत्तर- सावित्रीबाईफुलेमहोदयायाः पित्रोः नाम आसीत् खंडोजी इति।

(ग) विवाहानन्तरमपि सावित्र्याः मनसि अध्ययनाभिलाषा कथम् उत्साहं प्राप्तवती?

उत्तर- विवाहानन्तरमपि सावित्र्याः मनसि अध्ययनाभिलाषा स्वपत्युः स्त्रीशिक्षासमर्थनेन उत्साहं प्राप्तवती।

(घ) जलं पातुं निवार्यमाणाः नारीः सा कुत्र नीतवती किञ्चाकथयत्?

उत्तर- जलं पातुं निवार्यमाणाः नारीः सा निजगृहं नीतवती। एवञ्च, सा स्वगृहस्थं तडागं दर्शयित्वा यथेष्टं जलं नेतुम् अकथयत्।

(ङ) कासां संस्थानां स्थापनायां फुलेदम्पत्योः अवदानं महत्त्वपूर्णम्?

उत्तर- "महिला सेवामण्डल" "शिशुहत्या प्रतिबन्धक गृह" इत्यादीनां संस्थानां स्थापनायां फुलेदम्पत्योः अवदानं महत्त्वपूर्णम् आसीत्।

(च) सत्यशोधकमण्डलस्य उद्देश्यं किमासीत्?

उत्तर- सत्यशोधकमण्डलस्य उद्देश्यमासीत् उत्पीडितानां समुदायानां स्वाधिकारान् प्रति जागरणम्।

(छ) तस्याः द्वयोः काव्यसङ्कलनयोः नामनी के?

उत्तर- तस्याः काव्यसंकलनद्वयं वर्तते "काव्यफुले" "सुबोधरत्नाकर" चेति।

प्र-3 रेखांकितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत-

(क) सावित्रीबाई, कन्याभिः सविनोदम् आलपन्ती अध्यापने संलग्ना भवति स्म?

उत्तर- सावित्रीवाई, काभिः सविनोदम् आलापयन्ती अध्यापने संलग्ना भवति स्म?

(ख) सा महाराष्ट्रस्य प्रथमा महिला शिक्षिका आसीत्?

उत्तर- सा कस्य राज्यस्य प्रथमा महिला शिक्षिका आसीत्?

(ग) सा स्वपतिना सह कन्यानां कृते प्रदेशस्य प्रथमं विद्यालयम् आरभत?

उत्तर- सा स्वपतिना सह कासां कृते प्रदेशस्य प्रथमं विद्यालयम् आरभत?

(घ) तया मनुष्याणां समानतायाः स्वतन्त्रतायाश्च पक्षः सर्वदा समर्थितः?

उत्तर- तया केषां समानतायाः स्वतन्त्रतायाश्च पक्षः सर्वदा समर्थितः?

(ङ) साहित्यरचनया अपि सावित्री महीयते?

उत्तर- साहित्यरचनया अपि सा महीयते?

प्र-4 यथानिर्देशमुत्तरत-

(क) इदं चित्रं पाठशालायाः वर्तते- अत्र 'वर्तते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

उत्तर- इदं चित्रं पाठशालाया वर्तते - अत्र 'वर्तते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं भवति 'वर्तनम्' इति।

(ख) तस्याः स्वकीयम् अध्ययनमपि सहैव प्रचलति - अस्मिन् वाक्ये विशेष्यपदं किम्?

उत्तर- तस्याः स्वकीयम् अध्ययनमपि सहैव प्रचलति - अस्मिन् वाक्ये विशेषणं भवति 'स्वकीयम्' इति।

(ग) अपि यूयमिमां महिलां जानीथ- अस्मिन् वाक्ये 'यूयम्' इति पदं केभ्यः प्रयुक्तम्?

उत्तर-अपि यूयमिमां महिलां जानीथ - अस्मिन् वाक्ये 'यूयम्' इति पदं अस्मभ्यः प्रयुक्तम्।

(घ) सा ताः स्त्रियः निजगृहं नीतवती - अस्मिन् वाक्ये 'सा' इति सर्वनामपदं कस्यै प्रयुक्तम्?

उत्तर-सा ताः स्त्रियः निजगृहं नीतवती - अस्मिन् वाक्ये 'सा' इति सर्वनामपदं सावित्रीवाई इत्यस्यै प्रयुक्तम्।

(ड) शीर्णवस्त्रावृताः तथाकथिताः निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म - अत्र 'नार्यः' इति पदस्य विशेषणपदानि कति सन्ति, कानि च इति लिखत?

उत्तर-शीर्णवस्त्रावृताः तथाकथिताः निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म - अत्र 'नार्यः' इति पदस्य विशेषणपदानि चत्वारि सन्ति। तानि च - शीर्णवस्त्रावृताः इति, तथाकथिताः इति, निम्नजातीयाः इति, काश्चित् इति च।

प्र-5 अधोलिखितानि पदानि आधृत्य वाक्यानि रचयत-

- (क) स्वकीयम् - स्वकीयं पुस्तकम् आनय।
- (ख) सविनोदम् - शिक्षकः सविनोदं छात्रान् पाठयति।
- (ग) सक्रिय - छात्राणां सर्वतो विकासाय शिक्षकाः सदैव सक्रियाः भवन्ति।
- (घ) प्रदेशस्य - अस्य प्रदेशस्य ख्यातिः दिक्षु प्रसृतास्ति।
- (ड) मुखरम् - स्थानमिदं विहगदलरवेण सततं मुखरं विराजते।
- (च) सर्वथा - सत्यरक्षायै सर्वथा यतनीयम्।

प्र-6(अ) अधोलिखितानि पदानि आधृत्य वाक्यानि रचयत-

- (क) उपरि - उत्पीटिकायाः उपरि चषकं स्थापय।
- (ख) आदानम् - स्तेयवस्तूनाम् आदानं न युक्तम्।
- (ग) परकीयम् - परकीयं जीवनं न शोभते साधुजनाय
- (घ) विषमता - विषमता प्रस्तरस्य धर्मः।
- (ड) व्यक्तिगतम् - व्यक्तिगतं यत्किञ्चिदपि सदैव गोपयेत् पुरुषः।
- (च) आरोहः - सरलो नास्ति नगारोहः।

(आ) अधोलिखितपदानां समानार्थकपदानि पाठात् चित्वा लिखत-

मार्गं	अविरतम्	अध्यापने	अवदानम्	यथेष्टम्	मनसि
(क) शिक्षणे	-	अध्यापने			
(ख) पथि	-	मार्गं			
(ग) हृदय	-	मनसि			
(घ) इच्छानुसारम्	-	यथेष्टम्			

- (ड) योगदानम् - अवदानम्
 (च) निरन्तरम् - अविरतम्

व्याकरण

प्र-7 (अ) अधोलिखितानां पदानां लिङ्ग, विभक्ति, वचनं च लिखत-

अ. पदानि लिङ्गम् विभक्तिः वचनम्

पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
(क) धूलिम्	पुंलिङ्गम्	द्वितीया	एकवचनम्
(ख) नाम्नि	नपुंसकलिङ्गम्	सप्तमी	एकवचनम्
(ग) अपरः	पुंलिङ्गम्	प्रथमा	एकवचनम्
(घ) कन्यानाम्	स्त्रीलिङ्गम्	षष्ठी	बहुवचनम्
(ड) सहभागिता	स्त्रीलिङ्गम्	प्रथमा	एकवचनम्
(च) नापितैः	पुंलिङ्गम्	तृतीया	बहुवचनम्

(आ) उदाहरणमनुसृत्य निर्देशानुसारं लकारपरिवर्तनं कुरुत-

यथा - सा शिक्षिका अस्ति। (लङ्लकारः) सा शिक्षिका आसीत्।

(क) सा अध्यापने संलग्ना भवति। (लृटलकारः)

उत्तर- सा अध्यापने संलग्ना भविष्यति।

(ख) सः त्रयोदशवर्षकल्पः आसीत्।

उत्तर- सः त्रयोदशवर्षकल्पः अस्ति। (लङ्लकारः)

(ग) महिलाः तडागात् जलं नयन्ति। (लोटलकारः)

उत्तर-महिलाः तडाहात् जलं नयन्तु।

(घ) वयं प्रतिदिनं पाठं पठामः। (विधिलिङ्ग)

उत्तर-वयः प्रतिदिनं पाठं पठेम।

(ड) यूयं किं विद्यालयं गच्छथ? (लृटलकारः)

उत्तर-यूयं किं विद्यालयं गमिष्यथ?

(च) ते बालकाः विद्यालयात् गृहं गच्छन्ति। (लङ्लकारः)

उत्तर- ते बालकाः विद्यालयात् गृहं अगच्छन्।